

zawodowych umiejętności, wiedzy i kwalifikacji, seminaria zawodowe oraz staże, specjalizowane staże, praktyki zawodowe, samokształcenie.

Jedną z form nieformalnej edukacji dorosłych w Polsce są programy studiów podyplomowych – różnorodne programy edukacyjne dostępne po uzyskaniu wyższego wykształcenia. Cieszą się one dużym zainteresowaniem społeczeństwa dorosłego, ponieważ szybko reagują na potrzeby rynku pracy i mogą łatwo się zmieniać. Programy studiów podyplomowych pozwalają poszerzyć/będą bazę wiedzy akademickiej w zakresie umiejętności zawodowych lub specjalizacji naukowej; zdobyć zupełnie nowe kwalifikacje zawodowe. W dzisiejszym świecie dorośli coraz częściej zmuszeni są zmieniać swoje zawody z różnych powodów, zarówno osobistych, jak i związanych z sytuacją na rynku pracy. Dlatego programy studiów podyplomowych w systemie edukacji nieprzerwanej dorosłych pełnią rolę programów specjalizacji, które aktualizują/wzmacniają istniejącą wiedzę u słuchaczy.

Oto jak pokazuje przegląd form ciągłego kształcenia w Polsce, wszystkie one są skierowane na niezależność i samorealizację dorosłego; koncentrację na celach, problemach i zadaniach zawodowych; na praktycznym zastosowaniu nowej wiedzy; uwzględnieniu doświadczenia zawodowego i osobistego, konkurencyjnych interesów (społecznych, czasowych, finansowych) itp., w wyniku czego osiąga on niezbędne kompetencje.

Lista wykorzystanych źródeł

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 stycznia 2012 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych (Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, dnia 17 lutego 2012 r. poz. 186).
2. Strategia rozwoju kształcenia ustawicznego do roku 2020. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 8 lipca 2003 r. URL : <http://www.menis.gov.pl>
3. Pólturzycki, J. (1994). Akademska edukacja dorosłych. Warszawa.

Інна ЛІПЧЕВСЬКА,
доктор філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка,
науковий співробітник відділу дидактики,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна, linla@ukr.net

ЗМІСТ ПРОФІЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ТА ПЕРСОНАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Ключові слова: профільна середня освіта; зміст освіти; Нова українська школа; персоналізація навчання; індивідуалізація навчання.

Keywords: *professional secondary education; content of education; New Ukrainian school; personalization of training; individualization of education.*

Реформування української профільної середньої освіти відбувається згідно з положеннями людиноцентризму, педагогіки партнерства, компетентнісного, діяльнісного й особистісно зорієнтованого підходів. В основі нововведень – досягнення вітчизняної педагогіки та передовий зарубіжний досвід – Великої Британії, Естонії, Німеччини, Польщі, Франції й інших країн.

У сучасній практиці закладів загальної середньої освіти існує три основні моделі здобуття профільної середньої освіти (Ляшенко & Мальований, 2024):

– жорстка диференціація профілів навчання, коли перелік профілів навчання (і відповідні освітні / навчальні програми) визначається нормативно, а заклади освіти обирають профілізацію із зазначеного переліку;

– варіативна профілізація освіти, де є обов’язковий базовий перелік предметів для вивчення незалежно від профілізації закладу освіти, і додаткові профільні курси (навчальні програми для яких розробляють безпосередньо в закладах освіти відповідно до їхньої спрямування та наявних ресурсів);

– персоніфіковане профільне навчання, де нормативно визначаються очікувані результати навчання, заклади освіти розробляють власний унікальний зміст освіти (як варіативний, так і інваріантний складники), а кожен учень формує власну освітню траєкторію за обраним профілем навчання.

Згідно з концепцією, представленою Міністерством освіти та науки України (MON Ukraine, 2023), вітчизняна профільна середня освіта має забезпечити варіативну профілізацію освіти, доповнену можливістю персоніфікованого вивчення учнями факультативних курсів. Зміст освіти має включати базовий складник (знаннєве ядро), який є обов’язковим для опанування учнями 10–12 класів незалежно від їхнього профілю навчання. Він визначається Державним стандартом профільної середньої освіти.

Профілізація навчання забезпечується шляхом включення до змісту освіти варіативного складника: модельних навчальних програм поглибленого змісту і спецкурсів, рекомендованих Міністерством освіти та науки України. Цей складник забезпечує індивідуалізацію навчання: врахування в плануванні та здійсненні освітнього процесу індивідуально-типологічних й індивідуально-психологічних особливостей учнів задля забезпечення їхнього гармонійного розвитку за обраним профілем навчання.

Факультативні курси дають змогу персоналізації змісту освіти, що передбачає унікальність і максимальну гнучкість освітньої траєкторії під час здобуття профільної середньої освіти, її відповідність здібностям і потребам кожного школяра; сприяє розвитку в учнів ініціативності, креативності, самостійності, критичного мислення, лідерських і комунікаційних навичок.

Загальну структуру змісту профільної середньої освіти представлено на рис. 1.

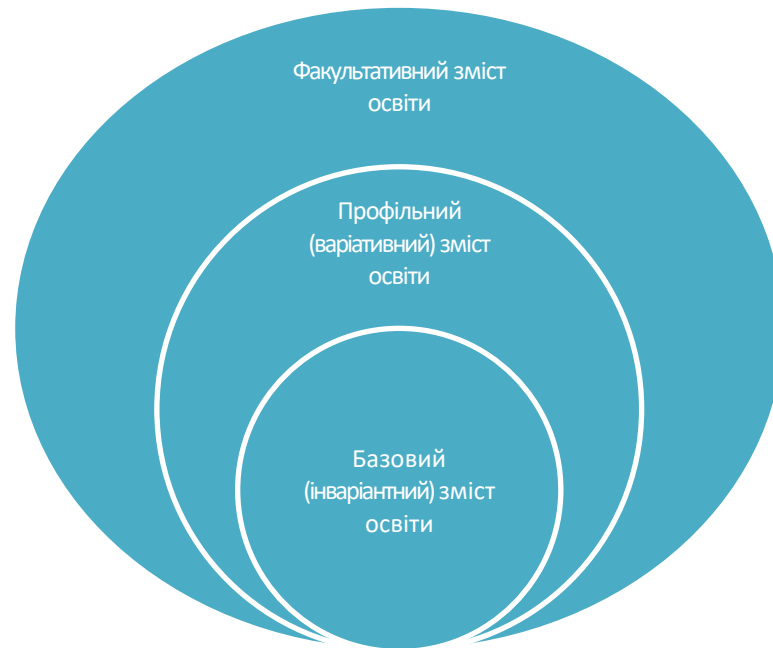

Рисунок 1. Зміст профільної середньої освіти згідно з проектом Державного стандарту профільної середньої освіти, 2024 р.

У ситуації воєнного стану персоналізація та індивідуалізація навчання мають велике значення для оптимізації освітнього процесу на третьому рівні повної загальної середньої освіти; сприяють усвідомленню учнями цілей навчання та продуктивних шляхів їх досягнення, мотивації підлітків до навчальної (навчально-пізнавальної) діяльності, зменшенню / компенсації освітніх (навчальних) втрат учнів, налагодженню психологічно-комфортної атмосфери в класі.

Список використаних джерел

1. Кремень, В., Топузов, О., Ляшенко, О., Мальований, Ю., & Засекіна, Т. (2023). Профільна середня освіта: Концептуальні засади для нової української школи. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 5(2), 1–8. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5201>
2. Ліпчевська, І. (2024). Тенденції розвитку української системи освіти в умовах воєнного стану в країні: Від освітніх втрат до потенційних можливостей удосконалення освітнього процесу. У *Світ дидактики: Дидактика в сучасному світі* (с. 123–124). Видавництво «Людмила».

3. Ляшенко, О., & Мальований, Ю. (2024). Профільна середня освіта як об'єкт дидактичних досліджень. У *Світ дидактики: Дидактика в сучасному світі* (с. 3–4). Видавництво «Людмила».

4. Малихін, О., Арістова, Н., & Липчевська, І. (2023). Аналітичні матеріали: Дидактичні особливості організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану. *Освіта. Інноватика. Практика*, (11(10)), 56–62. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i10-008>

5. Малихін, О., Арістова, Н., & Шпарик, О. (2021). Використання позитивного досвіду організації освітнього процесу в країнах ЄС в умовах непрогнозованих глобальних впливів у системі національної освіти України. КОНВІ ПРІНТ. <https://doi.org/10.32405/978-617-8124-25-0-2021-70>

6. Проект стандарту профільної середньої освіти: Громадське обговорення. (2023, 30 жовтня). Міністерство освіти і науки України. <https://mon.gov.ua/ua/news/profilna-serednya-osvita-pochalosya-gromadske-obgovorennya-proyektu-standartu>

7. MON Ukraine. (2023, 11 грудня). *Семінар «Моделі профільної освіти за кордоном – перспективи для України»* [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=v1UkZrHybNQ>

8. OECD. (2023). *A vision for academic lyceums in Ukraine*.

9. Topuzov, O., Malykhin, O., Aristova, N., Popov, R., & Zasiakina, T. (2022). Individualized learning in the context of blended mode of the educational process in secondary school: Challenges and expectation. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*, (1), 560–571. <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6874/5716>

Наталія МЕЛЬНІЙЧУК,

учитель початкових класів,

КЗЗСО «Луцький ліцей № 1 Луцької міської ради»,

м. Луцьк, Україна, nataliia.melniichuk@gmail.com;

Інна КОЗЮК,

учитель біології та географії,

КЗЗСО «Луцька гімназія № 17 Луцької міської ради»

м. Луцьк, Україна, innakozuk05@gmail.com

СУЧАСНІ НАЦІОНАЛЬНІ ОРІЄНТИРИ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Ключові слова: середня освіта; реформи; соціальний розвиток; нові стандарти; інституції; міжнародний рівень.

Keywords: secondary education; reforms; social development; new standards; institutions; international level.

Успішний соціально-економічний розвиток України на шляху руху до європейської інтеграції можливий лише за умови високого рівня освіти та науки. Для цього потрібно з великою відповідальністю ставитись до підготовки та виховання молодих українців, справжніх патріотів, фахівців